

Maria Nagel - de Groot

Achteraf bekeken

Architectuur in Suriname

1951 tot 1969

BOUWWERKEN ONTWERPEN DOOR

ir. P.J. Nagel

(1921 – 1997)

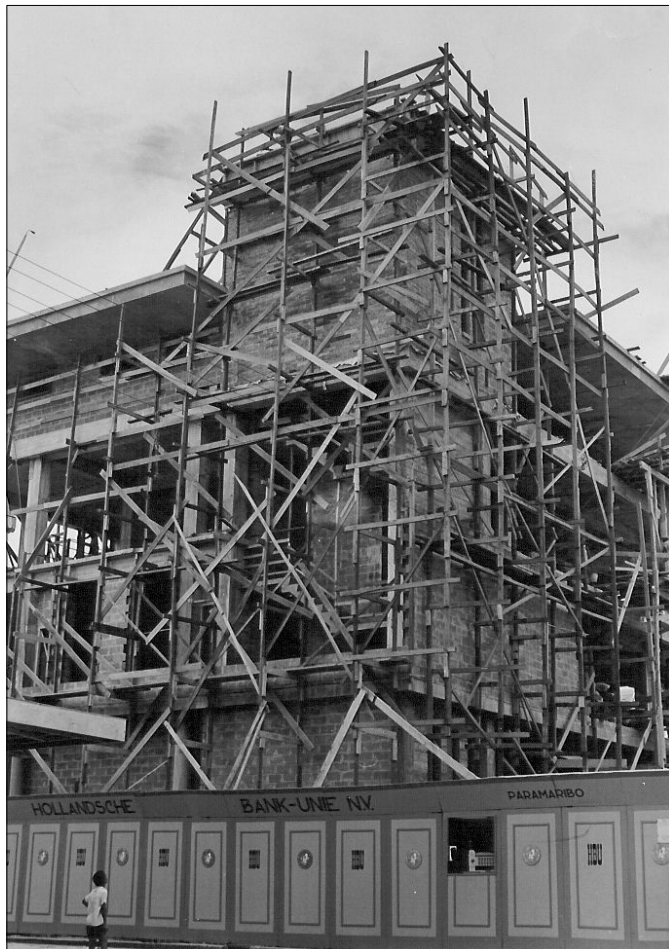

Een imposante draagconstructie t.b.v. het overstekende dak

3 april 1957

De bouw vordert

Links de toren in de steigers

24 juni 1957

Het gebouw begint vorm te krijgen

24 juni 1957

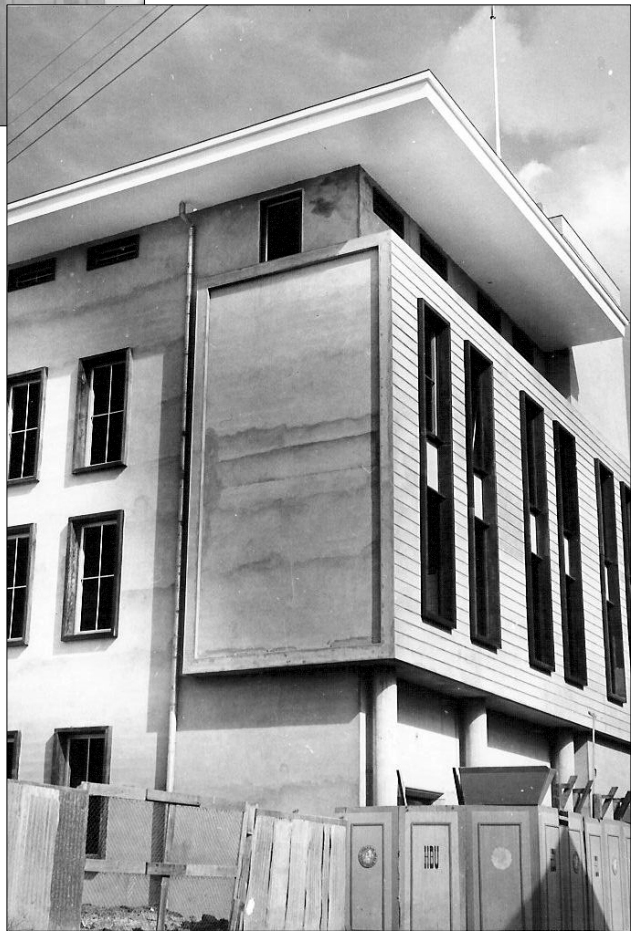
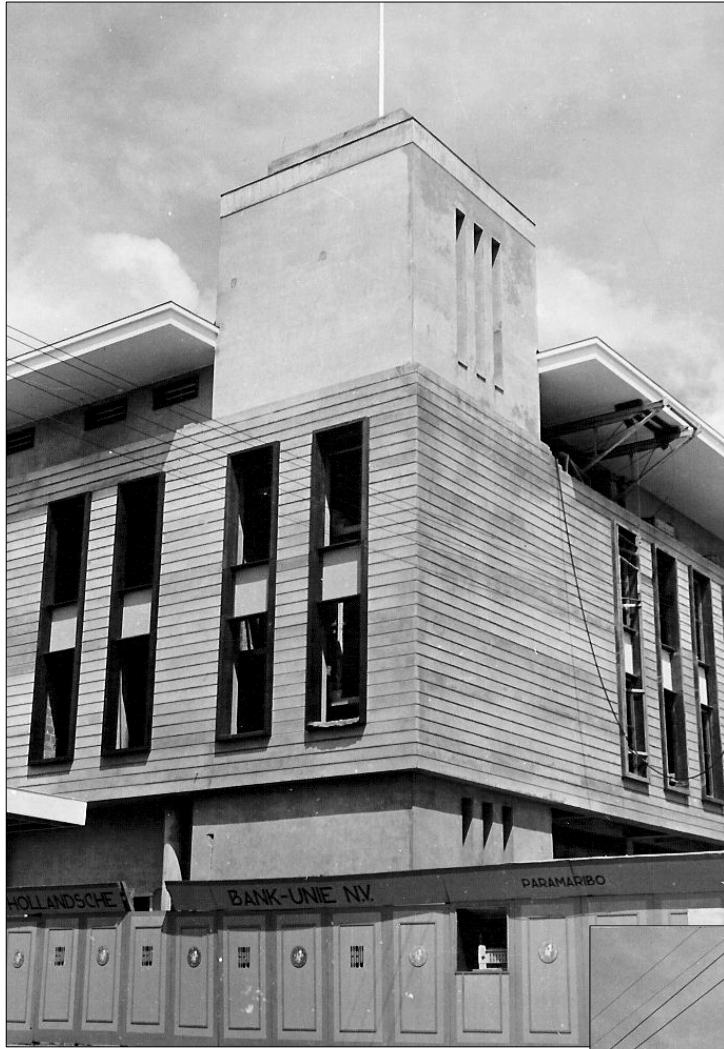
Toren met reeds geplaatste vlaggenmast

3 oktober 1957

Afwerking van het gebouw

3 oktober 1957

Gevelaanzichten

28 december 1957

De voltooiing nadert

28 december 1957

**Zicht op de zijgevel
aan de Wagenwegstraat**

Afwerking
20 maart 1958

**Zicht op de
achtergevel vanuit
de Heerenstraat**

Gevel Heerenstraat

29 juni 1958

Gevel Kerkplein met uitzicht vanuit de hal

**Zijgevel aan de
Wagenwegstraat
en de achtergevel**

**Kantoorruimte op de
1^e verdieping**

Trappenhuis

Toegangsdeur naar de kluis

Het fraaie bankgebouw is klaar

HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.
KANTOOR PARAMARIBO

PARAMARIBO, 1 Juli 1958

De Weledelgestrenge Heer
Ir. P. J. Nagel
Nickeriestraat 13
PARAMARIBO

DIRECTIE
KANTOOR PARAMARIBO

MD

Geachte Heer Nagel,

Ter gelegenheid van de opening van ons nieuwe kantoorgebouw, hebben wij de eer U en Uw echtgenote uit te nodigen voor een lunch te houden op

15 Juli a.s. te 12.30uur

te onzen kantore aan het Kerkplein No. 1.

Hoogachtend,
HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.
Kantoor Paramaribo
DIRECTIE

[Handwritten signature]

Opening op 15 juli 1958

De versiering op de voorgevel

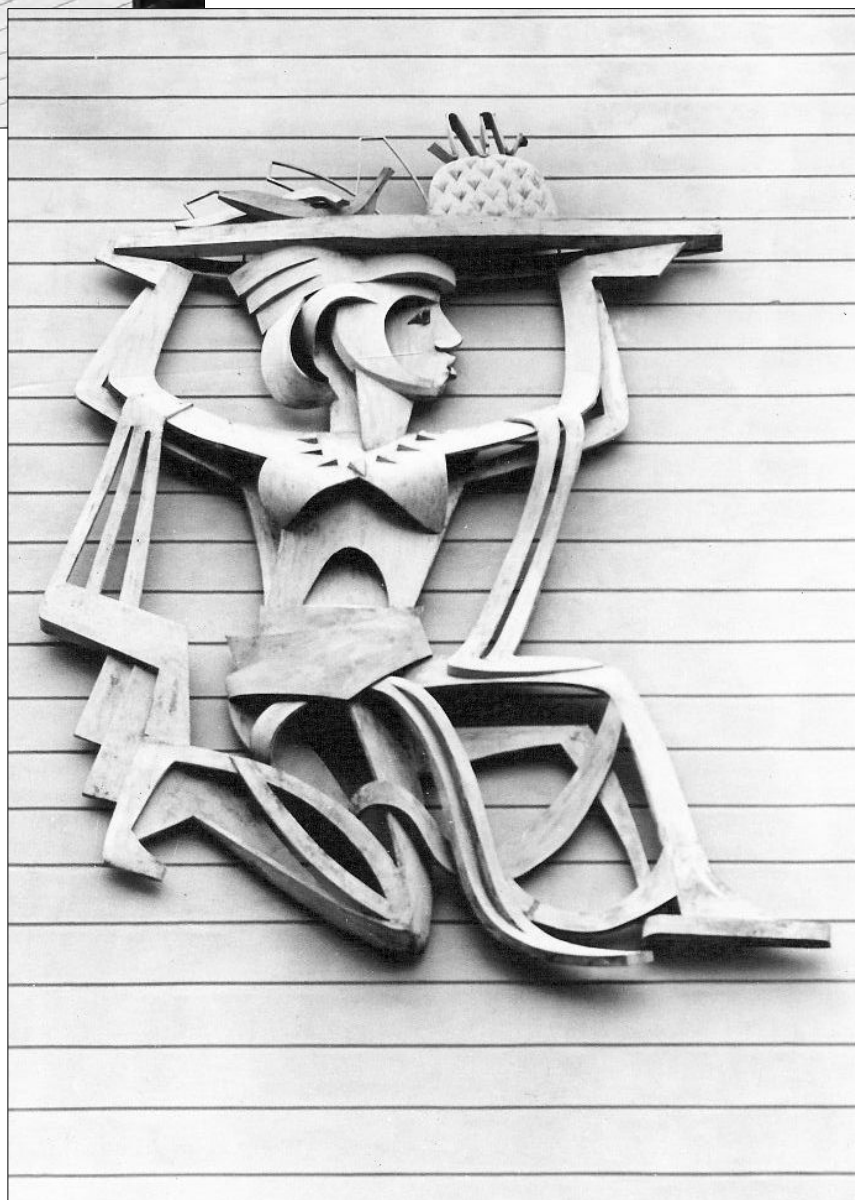
Dit kunstwerk is ontworpen door de kunstenaar Erwin de Vries in opdracht van de HBU Bank.

Het is één van zijn eerste werken, uitgevoerd in metaal en ongeveer 3 meter hoog.

Het werd in Nederland gegoten.

Deze sculptuur verbeeldt de Surinaamse vrouw als spil van het maatschappelijke- en economische leven.

Op haar hoofd draagt zij een schaal met vruchten van het land, die ze naar de markt brengt.

De Surinaamsche Bank N.V.

De voorgevel van de nieuwe Surinaamsche Bank

Dit gebouw is gelegen aan de Gravenstraat, thans de Henck Arronstraat.

Links het oude bankgebouw

Nadat het oude bankgebouw in de jaren 1952 tot 1955 tweemaal verbouwd was, bleek het gebouw niet meer te voldoen aan de eisen van de tijd.

In januari 1956 maakte Peter op verzoek van de toenmalige directeur van

De Surinaamsche Bank, dr. D.C. Renooy, een ontwerp voor een nieuw bankgebouw, dat achter de bestaande bank zou moeten verrijzen.

Toen de plannen waren goedgekeurd, werd de nieuwe bank gebouwd. Daarna werd de oude bank afgebroken, zodat de vrijgekomen ruimte als parkeerterrein zou kunnen worden ingericht.

Bovendien werden achter de nieuwe bank, in de fraaie palmentuin, een directeurswoning en een gastenverblijf gebouwd.

De Surinaamsche Bank werd geopend op 15 september 1959

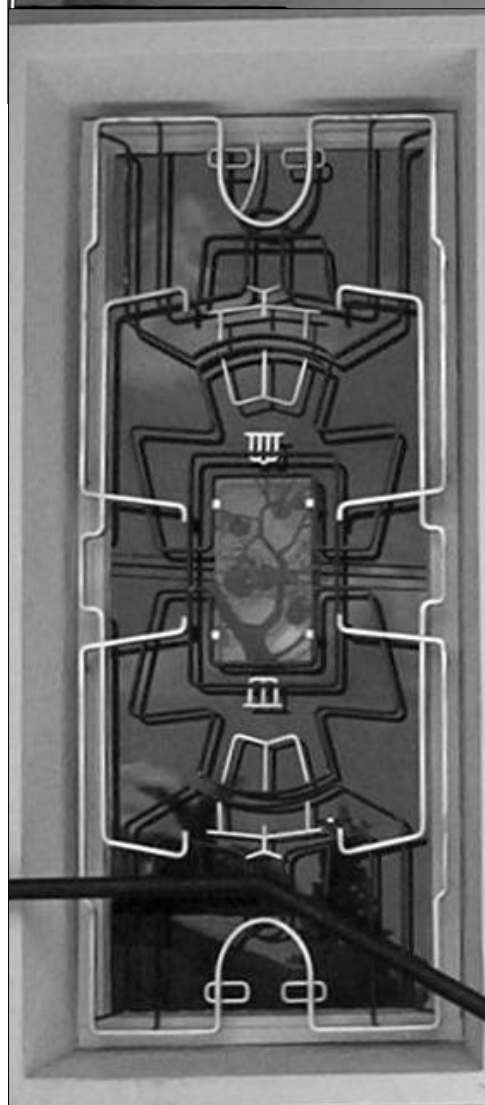

De entree van de bank met de linkerramen

De ramen rechts van de entree

Hiernaast de uitvergroting van het raam links.

Ramen in de voorgevel

Elk raam is voorzien van een diefijzer in de vorm van een gestileerde menselijke figuur, een bewaker, ontworpen door Erwin de Vries.

In het middenstuk van elk raam, in een rechthoekig stuk glas, is een economische activiteit uitgebeeld o.a. verbouw van rijst en suikerriet, citruscultuur, houtkap en bauxietwinning.

Het interessante van het kunstwerk is, dat het zowel horizontaal als verticaal in vier stukken kan worden verdeeld, die van links naar rechts en van boven naar beneden spiegelbeeldig zijn.

Deze werkwijze ziet men ook bij het houtsnijwerk van de Bosnegers.

**Kijkje door een raam over de
parkeerplaats**

(foto's Myra Winter december 2004)

**Rechts een raam, waarin de
Noorderkerkstraat wordt
weerspiegeld in de ruit**

Detail van binnenuit gezien

Interieur van de bank

Trappenhuis met kluisdeur en zitje

De wandschildering is gemaakt door Nic. Loning.

Centrale Bank van Suriname

In 1956 start de bouw van de Centrale Bank van Suriname. Het is bestemd als tijdelijk onderkomen van de Centrale Bank die op 1 april 1957 werd opgericht. Na aankoop van grond links van de Bank en erachter werd het bankgebouw uitgebreid.

De president, de regeringscommissaris en de overige leden van de raad van commissarissen van de Centrale Bank van Suriname hebben de eer

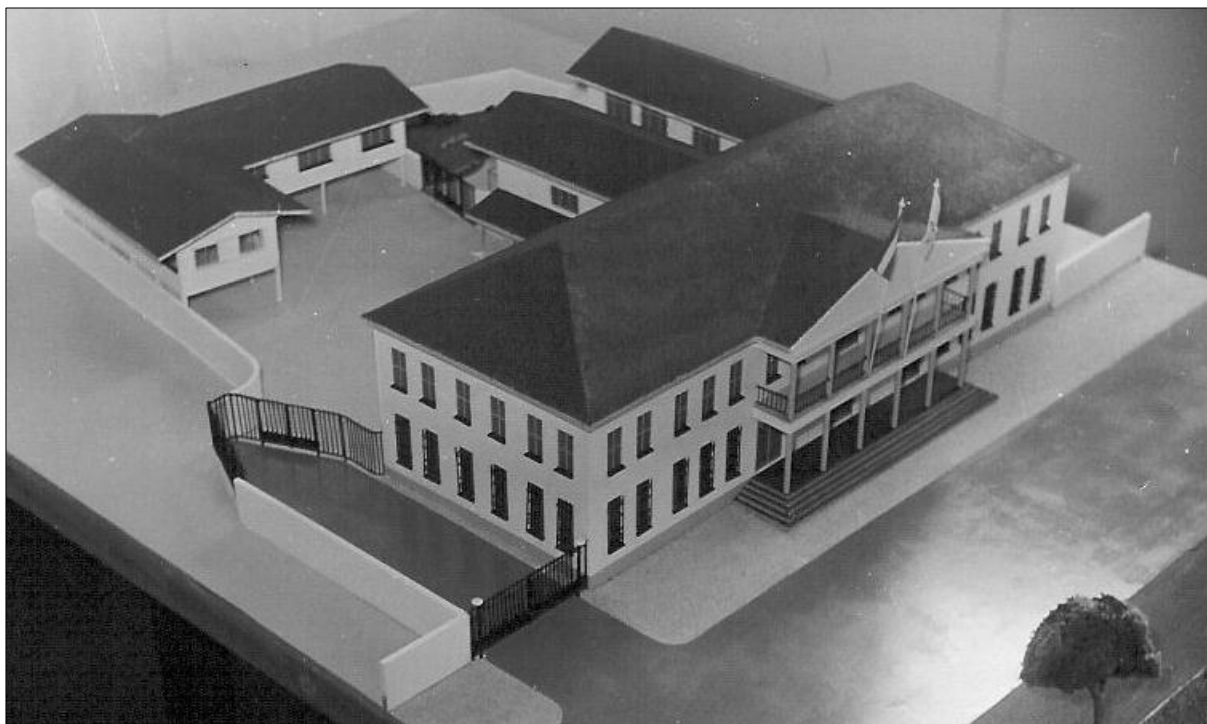
De Heer en Mevrouw P.J. Nagel

uit te nodigen tot het bijwonen van de officiële opening, door Zijne Excellentie de Gouverneur van Suriname, van het gebouw van de Centrale Bank van Suriname aan de Waterkant 20, alhier.

Deze opening zal plaatsvinden op donderdag 2 mei 1957 des namiddags te 5 uur.

Kleding: wandelcostuum.

Geopend door Gouverneur van Tilburg op 2 mei 1957

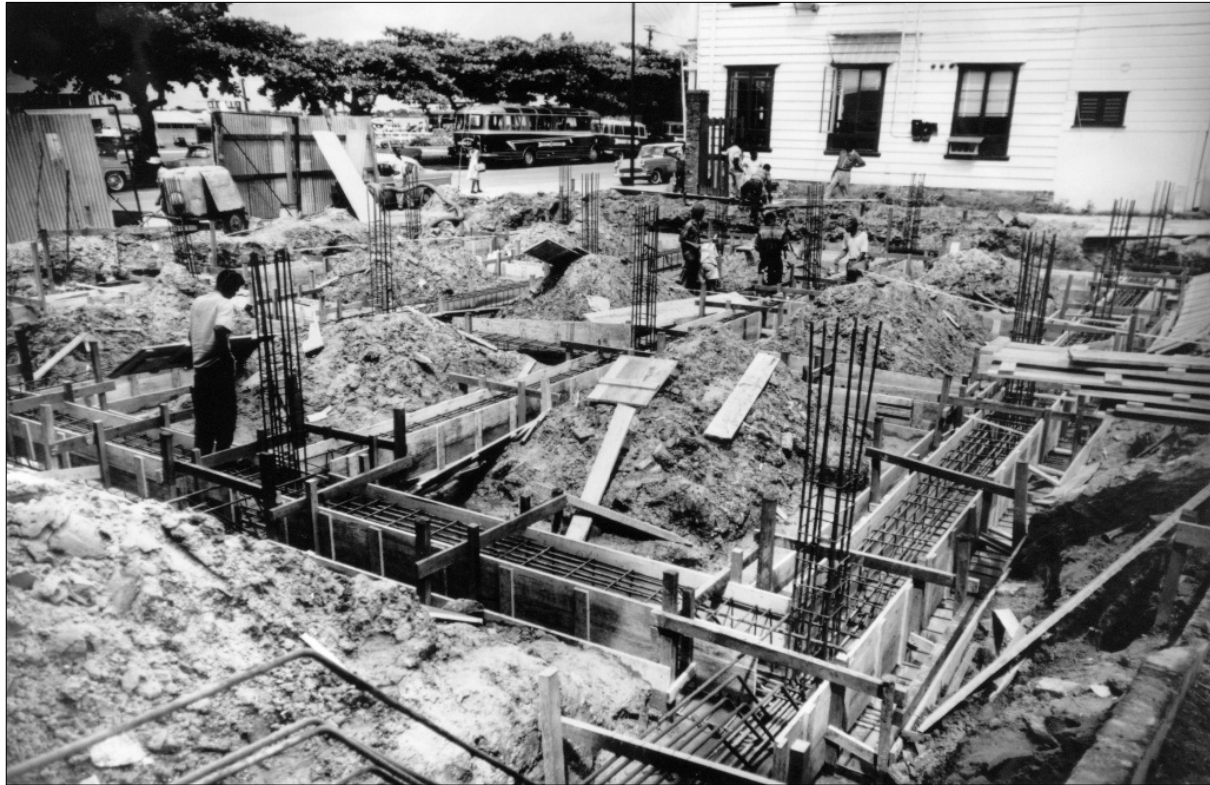

Maquette van de uitbreiding en van de bijgebouwen

Op de maquette is te zien aan het aantal ramen links en rechts van de hoofdingang hoeveel breder het gebouw na de uitbreiding zal worden, vergeleken met de foto op de bladzijde hiernaast.

Ook de hoofdingang wordt breder en krijgt meer allure door het bordes en het balkon, met elk 6 zuilen, en het timpaan erboven.

De fundering van de uitbreiding

22 juli 1961

De vorderingen

22 juli 1961

Eerste verdieping

Op de bovenste foto is reeds de nieuwe indeling van de gevel zichtbaar met de toekomstige hoofdingang. Rechts daarvan is nog de oude hoofdingang te zien.

1 november 1961

Het betonstorten is klaar

Eén van de bijgebouwen achter de Centrale Bank

1 november 1961

De dakpannen worden gelegd

Het dak heeft een bijzondere houten kapconstructie, een schilddak met kilkeper.

3 februari 1962

**De hoofdingang
nog in de steigers**

3 februari 1962

Afwerking aan de voorzijde

6 juni 1962

Afwerking aan de voorzijde

Het balkon en het timpaan worden elk ondersteund door 6 gecanneleerde zuilen die naar boven toe enigszins taps toelopen.

6 juni 1962

**Ook aan de achterzijde
en de bijgebouwen
wordt nog gewerkt**

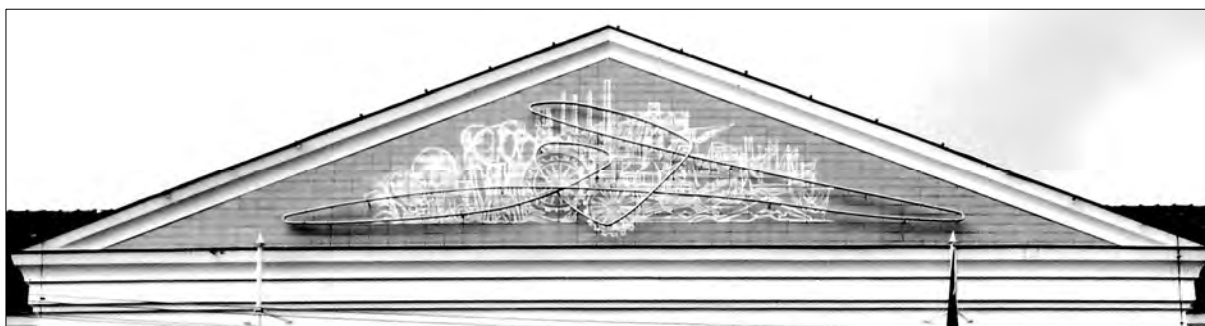
Het gebouw is bijna gereed

13 januari 1963

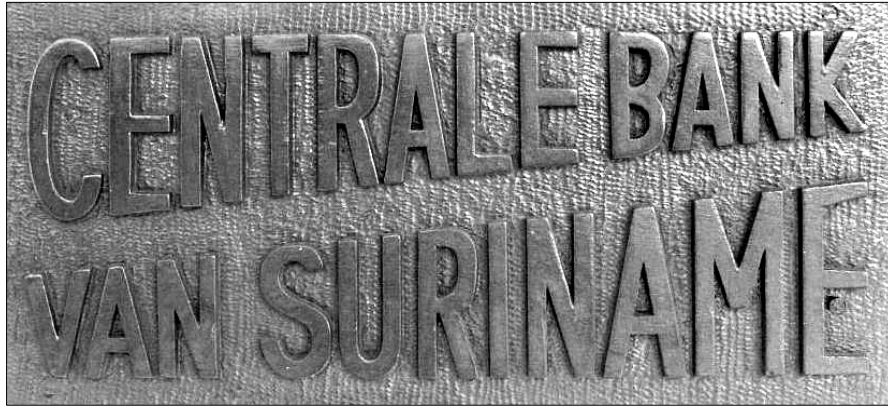
De statige voorgevel met het fraai versierde timpaan

De bank werd officieel in gebruik genomen op 16 maart 1963

Detail van het timpaan met het kunstwerk

Ontwerp: Nic. Loning.

Gewelsteen

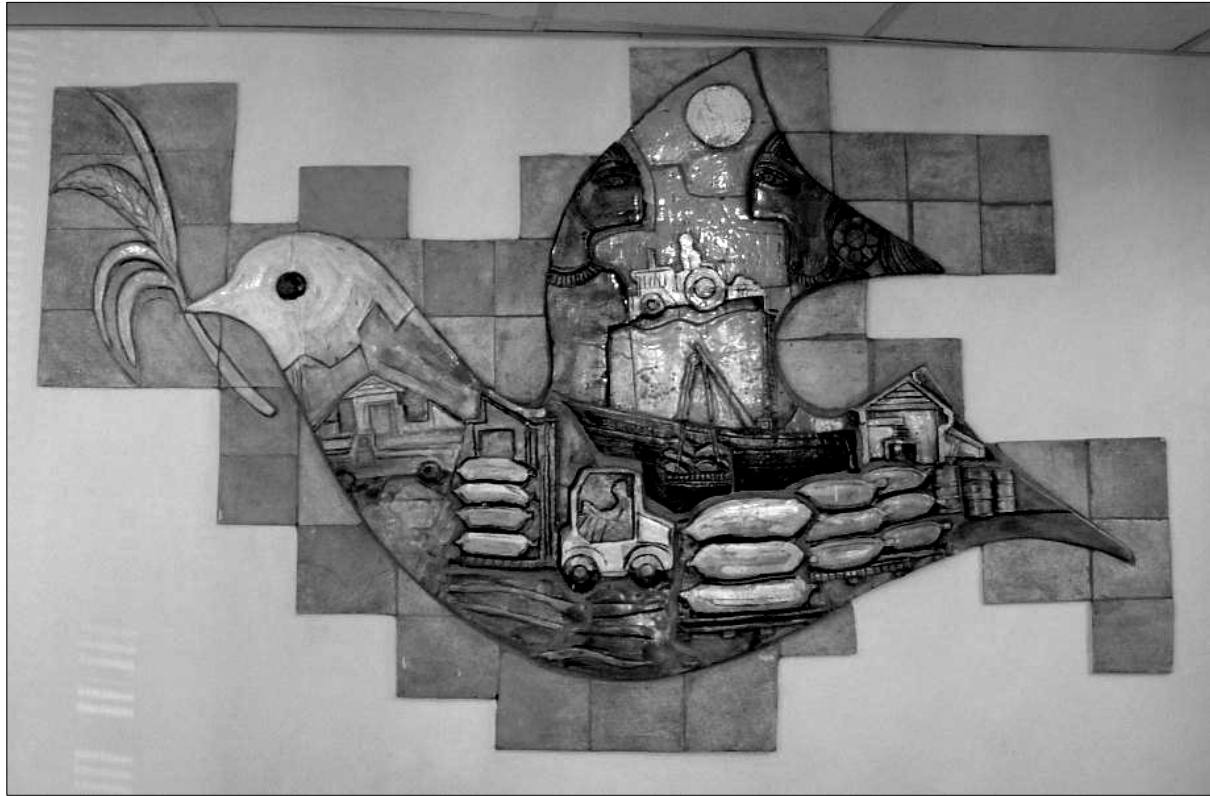

Hoofdingang met één van de 3 imposante voordeuren
Voorzien van houtsnijwerk boven de deuren en op de handgrepen.

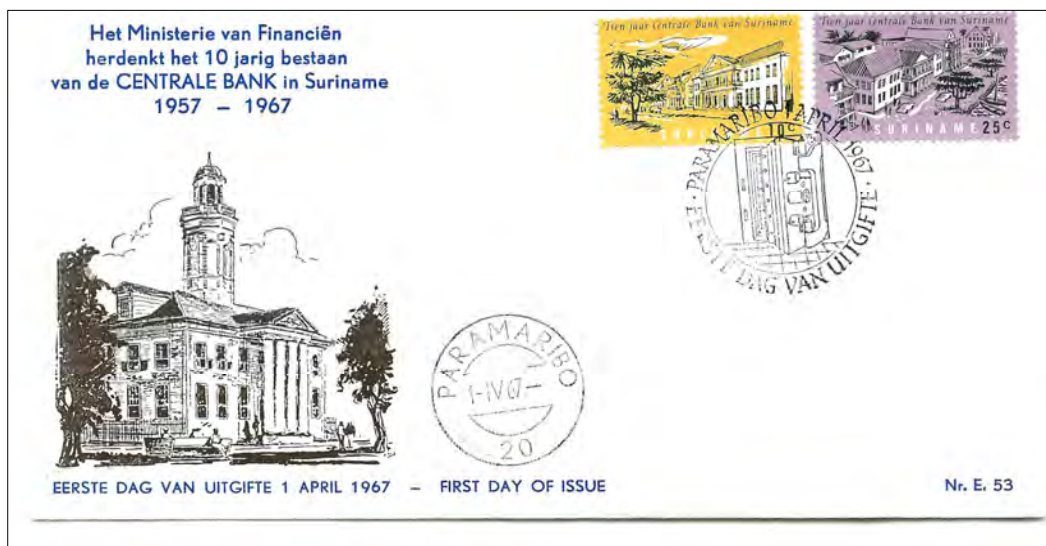
De 3 panelen boven de toegangsdeuren

Foto's 2004

Kunstwerken in de hal van de bank ontworpen door René Tosari

Foto's 2004

Eerstedag envelop van 1 april 1967

Met nieuwe postzegels, waarop de Centrale Bank is afgebeeld.

2 bankbiljetten met een afbeelding van de Centrale Bank

Uitgegeven op 9 juli 1991

E.J. Polanen's Optische Handel N.V.

In de Burenstraat, onder de tamarindebomen, bouwde Peter in opdracht van mevrouw Esselien Polanen dit zakenpand met winkel, atelier en magazijnen.
Op de verdieping de woning van de beheerder van het pand.

Opening: december 1952

Kantoor N.V. Billiton Mij.

Het eerste kantoorgebouw dat in Paramaribo werd uitgevoerd in gewapend beton en voorzien van stalen kozijnen.

Gelegen aan de Waterkant.

*Opening:
14 maart 1953*

Paramaribo, Datum poststempel.

Wij zijn voornemens onze nieuwe- en gerestaureerde kantoorruimte in gebruik te nemen op

ZATERDAG 14 MAART a.s.

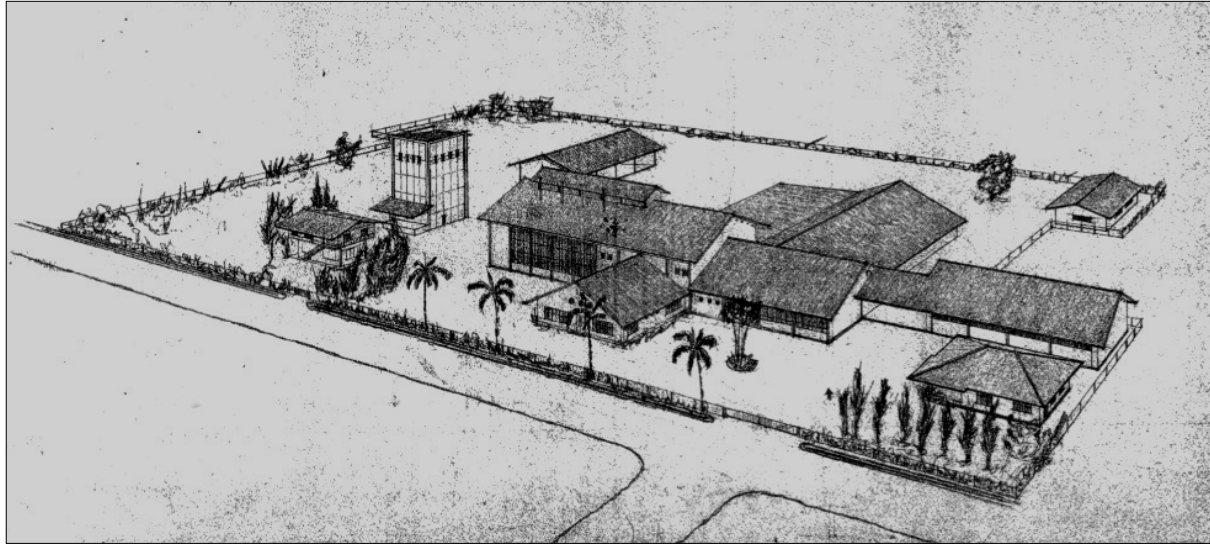
tussen 12 en 13 uur.

Uw aanwezigheid hierbij zal door ons ten zeerste op prijs worden gesteld.

Oranjestraat 1.

N. V. BILLITON MAATSCHAPPIJ.

De Surinaamse Brouwerij

Schetsplan van het totale complex

In het midden het hoofdgebouw met de brouwerij, links op de voorgrond de opzichterswoning, daarachter de silo, rechts de machinistenwoning.

Deze brouwerij werd gebouwd in opdracht van de Amstel Brouwerij te Amsterdam. De directie van de Surinaamse Brouwerij was in handen van de gebroeders Piet en Arthur Dumoleyn. Piet was de financieel directeur en Arthur de technisch directeur, tevens de brouwmeester. De broers stamden uit een brouwersgeslacht in Zeeuws-Vlaanderen.

De aanbesteding van het complex vond plaats in augustus 1953.

Het hoofdgebouw met de brouwerij

P
A
R
B
O
B
I
E
R

De naam PARBO bier is ontstaan als resultaat van een prijsvraag waaraan de hele bevolking kon deelnemen.

De brouwerij is tijdens het koninklijke bezoek van Koningin Juliana en Prins Bernhard aan Suriname officieel door Z.K.H. Prins Bernhard in bedrijf gesteld:

op 28 oktober 1955

Bruynzeel Suriname Houtmaatschappij

De schaverij

Gebouwd vóór en in aansluiting met de reeds bestaande triplexfabriek.

Opgeleverd: maart 1955

De spaanplatenfabriek

In gebruik genomen in mei 1959

Een overzicht van het complex

Rechts de schaverij, resp. de houtzagerij met erachter de triplexfabriek.
Links de spaanplatenfabriek.

Na de voltooiing van de schaverij in 1955, kreeg Peter in augustus 1957 de opdracht van de directeur van de firma Bruynzeel, dr. Chris Plomp, voor de bouw van een spaanplatenfabriek met een magazijn voor opslag van het afgewerkte product op de begane grond en de eigenlijke fabriek op de eerste verdieping.

Dit was geen eenvoudige opgave gezien het gewicht van de machinerieën die in de fabriek zouden worden opgesteld. De grootste pers woog 178 ton!

Nadat alle gegevens verkregen waren konden de tekeningen en de berekeningen worden gemaakt.

Dit gebouw werd begin 1959 opgeleverd.

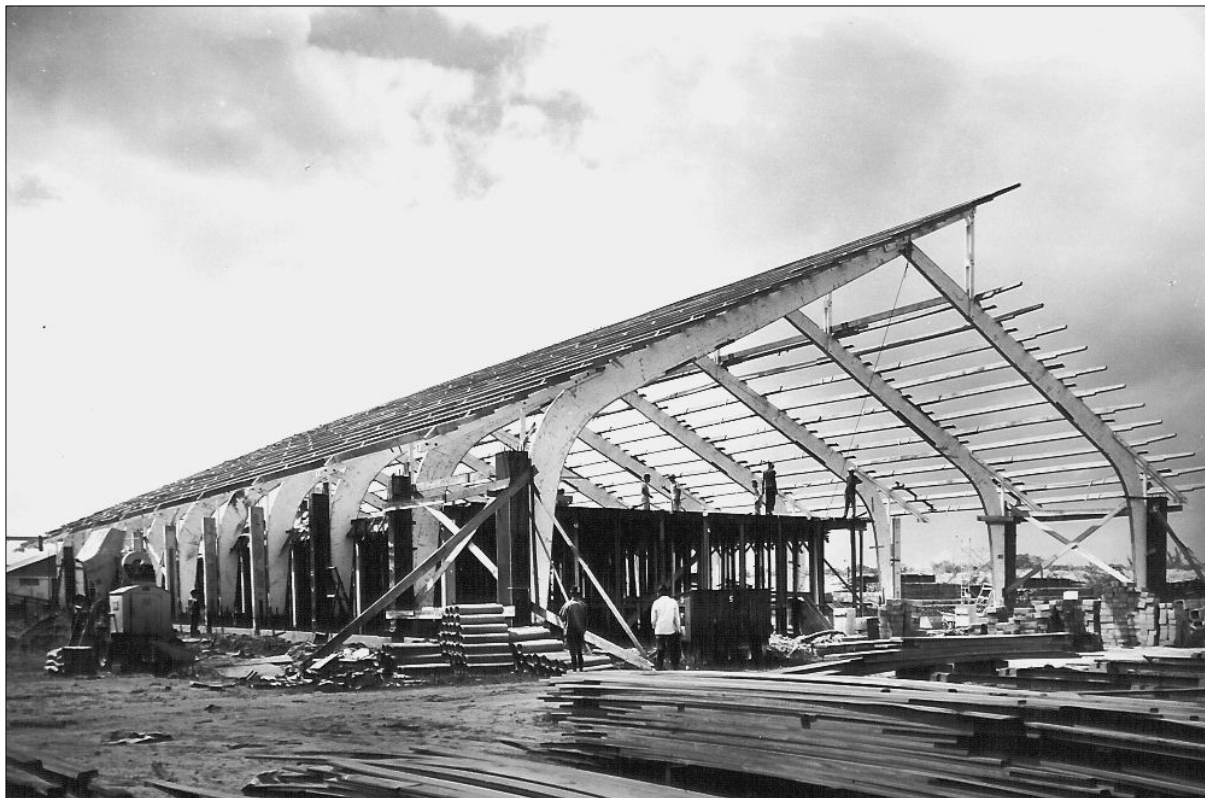
In dezelfde periode kwam het kantoorgebouw gereed, zie de volgende pagina.

De laatste opdracht in deze reeks was de timmerfabriek (pagina 135), die op 17 mei 1961 in gebruik werd genomen.

Interieur van het kantoorgebouw

Gereedgekomen in mei 1959

Bouw van de timmerfabriek

Deze grote hal werd gebouwd met Nemaho spanten.
Dit zijn vooraf gelijkde houten spanten, geïmporteerd uit Nederland (Varsseveld).

17 mei 1961

Overzeese Gas- en Electriciteits Maatschappij OGEM (thans EBS)

De maquette van het
gebouw

De aanbesteding vond
plaats in augustus 1953.

Het pand van de OGEM

Gelegen aan het Kerkplein op de hoek van de Noorderkerkstraat.

Zijgevel van de OGEM

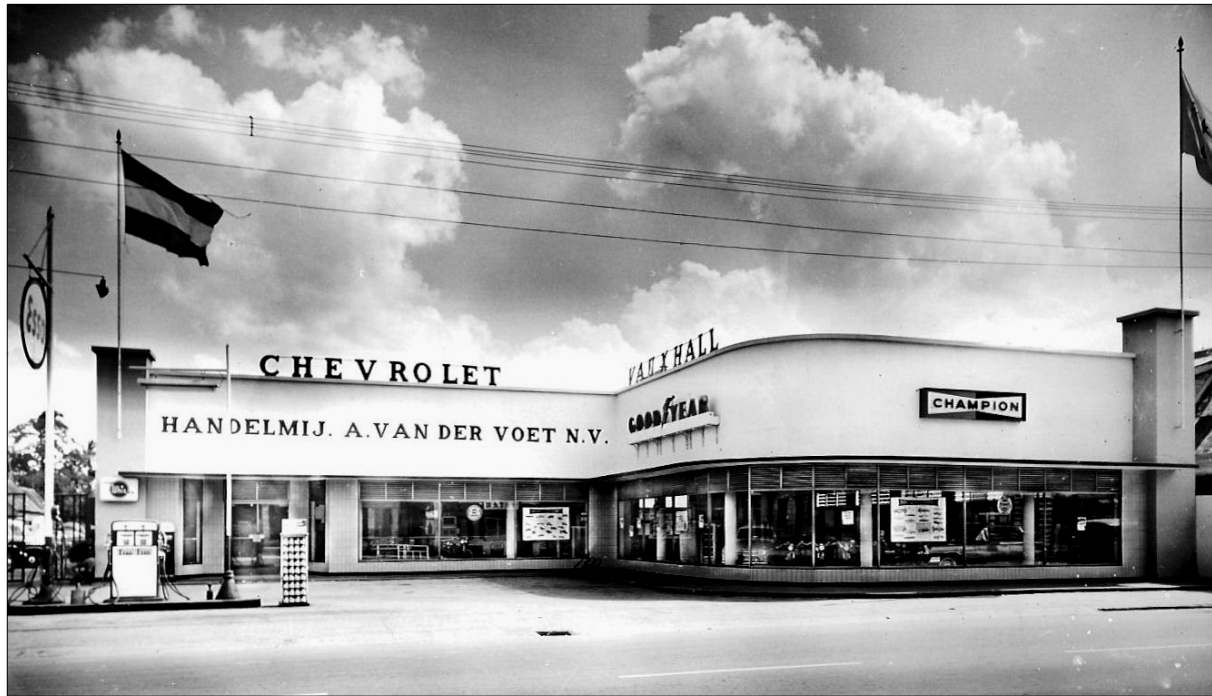
Deze lange gevel met kantoren en een showroom ligt aan de Noorderkerkstraat.

De naam is thans EBS (Elektriciteits Bedrijf Suriname).

Het Ingenieurs- en Architectenbureau ir. P.J. Nagel heeft gedurende vier jaar de bovenverdieping (ronde hoek) als kantoor gebruikt.

Feestelijk geopend door Gouverneur van Tilburg op zaterdag 19 mei 1956

Handelmaatschappij A. van der Voet

Hierbij hebben wij de eer U uit te nodigen aanwezig te willen zijn bij de opening van onze modern ingerichte toonkamer en winkel annex reparatie inrichting voor automobielen, aan de Saramaccastraat 85-93 op Laterdag, 16 Februari a.s. des morgens om 11.30 uur.

*Handelmij A. van der Voet n.v.
Chevrolet & Vauxhall distributeurs*

Kleding : Wandelcostuum

Uitnodiging voor de opening op 16 februari 1957

VAN 3 TWEEDEHANDS AUTOS TOT 3 TONS BEDRIJF

De 66-jarige zakenman Arnold van der Voet nam vanmorgen met een goed verzorgde ontvangst zijn nieuwe auto-werkplaats aan de Saramaccastraat in gebruik.

In een korte rede diepte de Hr. Van der Voet uit de geschiedenis van zijn bedrijf de herinnering op dat zijn autozaak 40 jaar geleden begon met een garage van 3 tweedehands autos. Voerde hij toentertijd 6 autos per jaar in, dan kon hij tevreden praten van een goed jaar. (u worden ongeveer 150 autos per jaar geïmporteerd). Het garagebedrijf werd in 1943 gesloten.

De Hr. v.d. Voet is importeur van Chevrolet en Vauxhall wagens.

De nieuwe werkplaats aan de Saramaccastraat staat onder beheer van zijn 29-jarige zoon Wim.

De werkplaats strekt zich uit over 3 gebouwen en is uitgerust met hoogst modern materiaal, waardoor alle reparaties en vernieuwingswerkzaamheden aan autos kunnen worden verricht. Het geheel heeft hoog uit 3 ton gekost.

In de showroom hangt een foto, daterend uit 1917, waarop de garage aan de Keizerstraat, waar de Hr. v.d. Voet begon, te zien is. Voor de garage staan 4 oude kavaljes op hoge wielen en op de garage prijkt: A. v.d. Voet tel. 96, Agent voor Buick en Chevrolet.

Op de hoek Waterkant en Keizerstraat blijft het hoofdkantoor met de provisie- en manufacturenzaak der firma.

Het nieuwe complex is ontworpen door Ir. Nagel en gebouwd door de aannemer Tjon Kie Sem. Veertig man vinden er werk.

Een artikel uit de krant van 16 februari 1957

De krant plaatste ook een foto met het volgende onderschrift:

“De N.V. A. van der Voet opende vandaag aan de Saramaccastraat een uitgebreide en moderne technische afdeling, waarvan de foto de showroom laat zien. Het bedrijf beslaat drie grote stenen gebouwen voor autoservice, die tot dusver in een veel te bekrompen geworden garage in de Keizerstraat was gevestigd.”

Boekhandel N.V. Varekamp & Co.

In 1952 werd dit pand aan de Domineestraat aangekocht door de zakenman Paul Varekamp. Hij was gelijk met Peter in Suriname aangekomen om zich eveneens daar te vestigen. Na de eerste kennismaking werden zij al snel vrienden.

Peter kreeg de opdracht het oude winkelpand te verbouwen tot kantoorboekhandel met daarachter een drukkerij.

Vanaf 1953 werden bij "Varekamp" de lichtdrukken van de bouwtekeningen van het Bureau van Peter gemaakt en alle tekenmaterialen gekocht.

De zaken liepen goed. In 1954 werd de winkel naar achteren toe vergroot, zodat er ruimte kwam voor de verkoop van boeken. In 1955 volgde een uitbreiding van de drukkerij.

Nadien zijn er nog enkele verbouwingen geweest en is de zaak in andere handen overgegaan.

Inmiddels is de naam van de boekhandel annex uitgeverij gewijzigd in VACO.

De foto hierboven werd gemaakt in december 2004

Het Caterpillar gebouw

Showroom, onderdelenwinkel en werkplaats

In opdracht van de Surinaamse Machinehandel N.V., een dochteronderneming van CKC, kortweg Kersten genoemd. De naam Caterpillar staat o.a. voor de verkoop van kolossale tractoren en manshoge rubberbanden die een vermogen kosten.

Met erkentelijkheid maken wij bekend dat
 ZIJNE EXCELLENTIE, DE GOUVERNEUR VAN SURINAME
 zich bereid verklaard heeft om de officiële opening te verrichten van het
 nieuwe gebouw van de

„C.K.C. SURINAAMSE MACHINEHANDEL N.V.”
 SLANGENHOUTSTRAAT 57 – 65, PARAMARIBO

Wij hebben de eer U beleefd uit te nodigen om bij deze opening, die zal plaats
 hebben op dinsdag 2 april 1957 des namiddags om 5 uur, aanwezig te zijn.

Deze nieuwbouw is geschied om een passende accommodatie te verschaffen voor
 de verkoop van zwaar materieel en onderdelen, alsmede voor de service op
 dit materieel.

Op Uwe tegenwoordigheid stellen wij zeer veel prijs.

Hoogachtend,
C.K.C. SURINAAMSE MACHINEHANDEL N.V.

Geopend op 2 april 1957

Winkelpand Kirpalani

Uitbreiding winkelpand Kirpalani aan de Maagdenstraat

Gereed: mei 1959

'Het Manufacturen Paleis'

Gelegen aan het Sivaplein, hoek Domineestraat / Zwartenhovenbrugstraat.
Hier werden oorspronkelijk uitsluitend stoffen verkocht, per el of per meter.

J. H. ISSA N.V.

Requests the honour of your presence at the
Grand Opening of

„HET MANUFACTUREN PALEIS”
at Sivaplein 1 - 2

on Saturday the twenty-first of January 1961
from eleven a. m. to one p. m.

R. S. V. P.

Opening 21 januari 1961

Fatum "De Nederlanden van 1845"

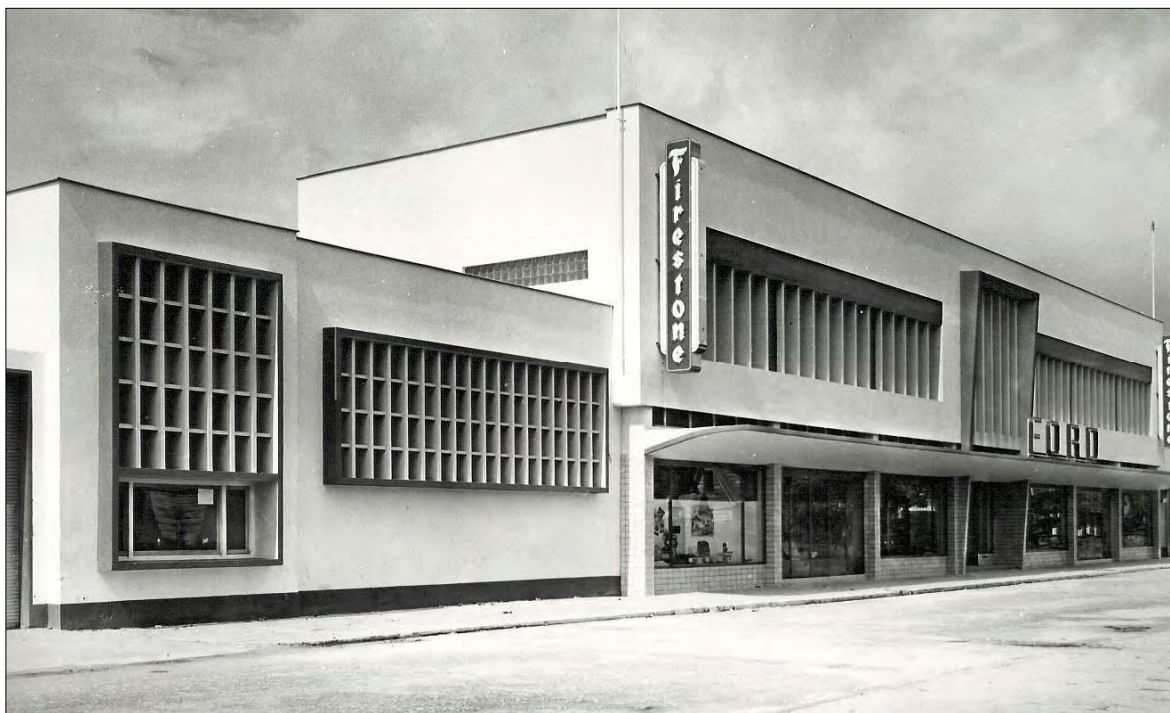

De opdracht voor dit kantoorgebouw werd gegeven door de heer D.Eijskes, directeur van Fatum.
 Het pand ligt aan de Noorderkerkstraat, schuin tegenover de EBS (voorheen OGEM).
 Aan het eind van de straat is de Hervormde Kerk op het Kerkplein zichtbaar.

In gebruik genomen in maart 1961

Curaçose Handel Maatschappij (Suriname) N.V.

Het “Ford-gebouw” aan de Dr. Sophie Redmondstraat

Dit was de 1° opdracht van de CHM.

Deze showroom werd geopend op 5 juli 1956

Shell en Regent Service Station

Officieel in gebruik genomen op 3 augustus 1956

Uitbreiding CHM

Dit gebouw op de hoek van de Dr. Sophie Redmondstraat en de Steenbakkerijstraat moest plaats maken voor het nieuwe hoofdgebouw van de CHM, dat zal aansluiten op het reeds bestaande Fordgebouw, dat links op de foto nog juist te zien is.

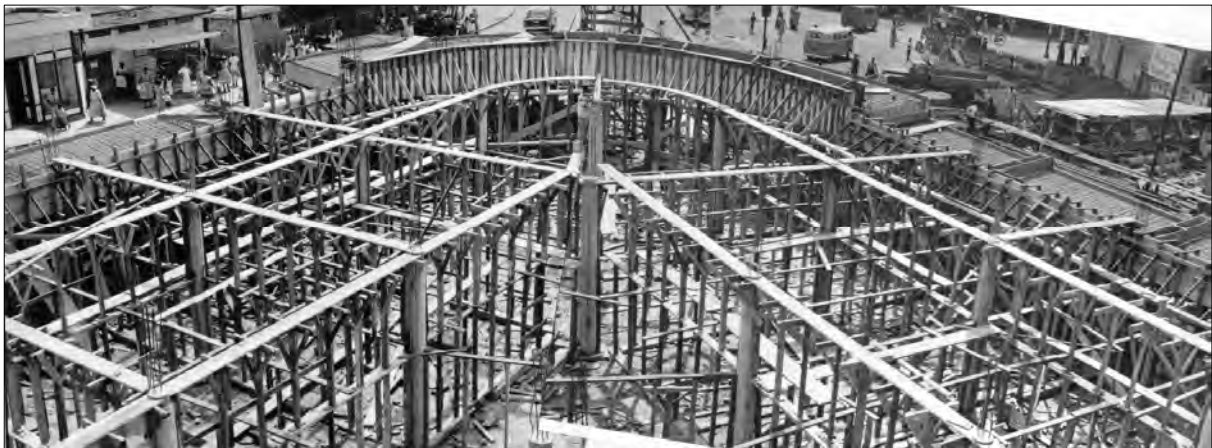
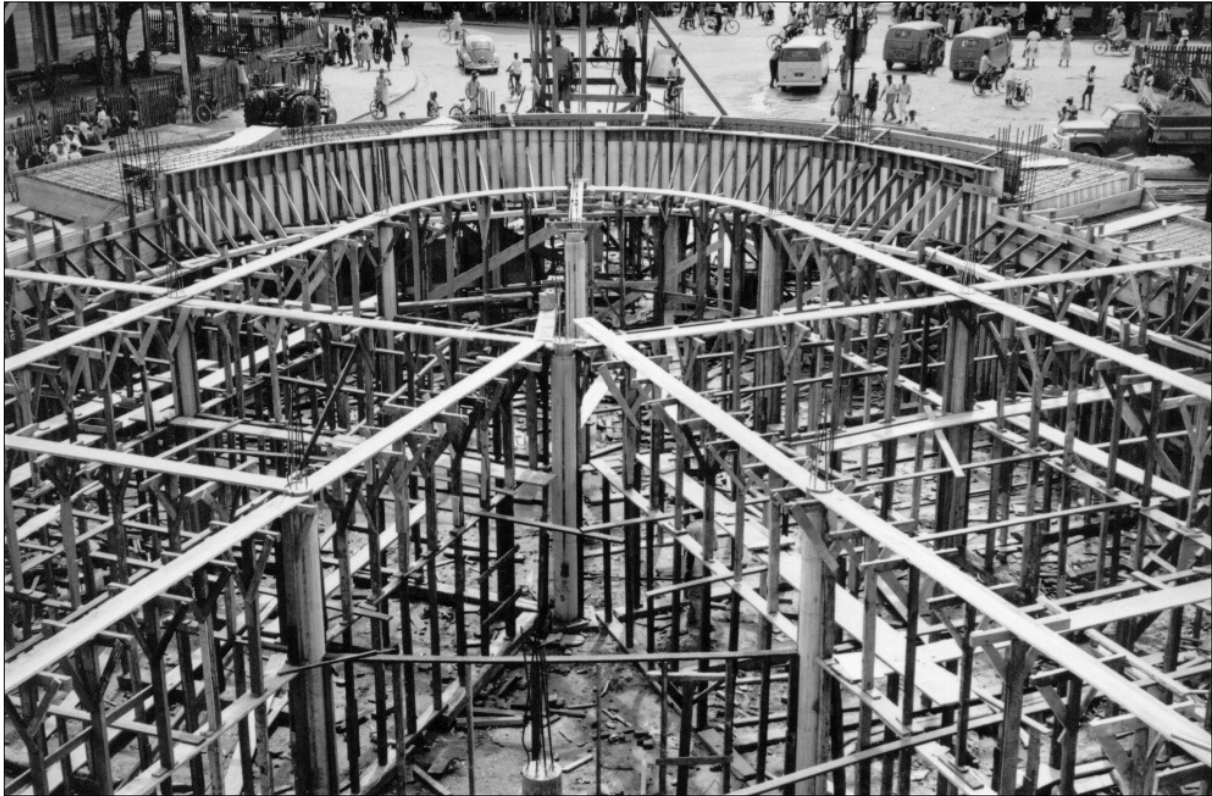
De sloop is begonnen

20 juli 1960

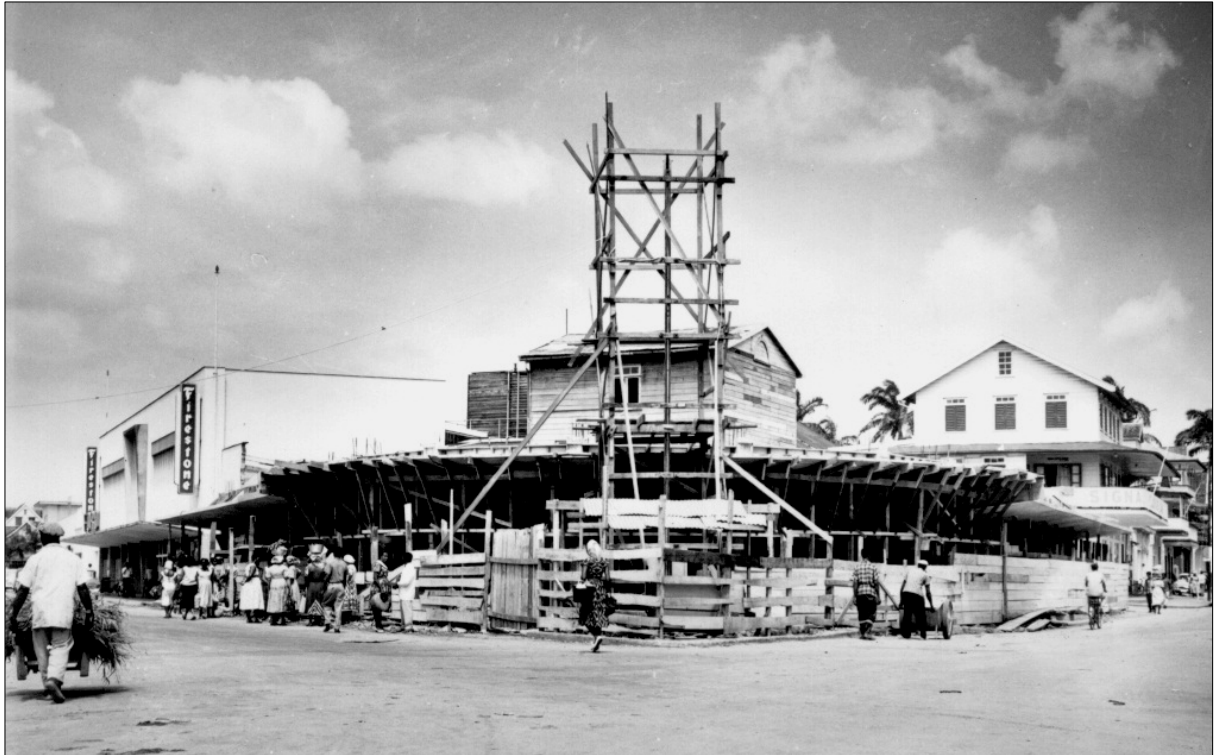
Na de sloop de eerste fase van de bouw

9 november 1960

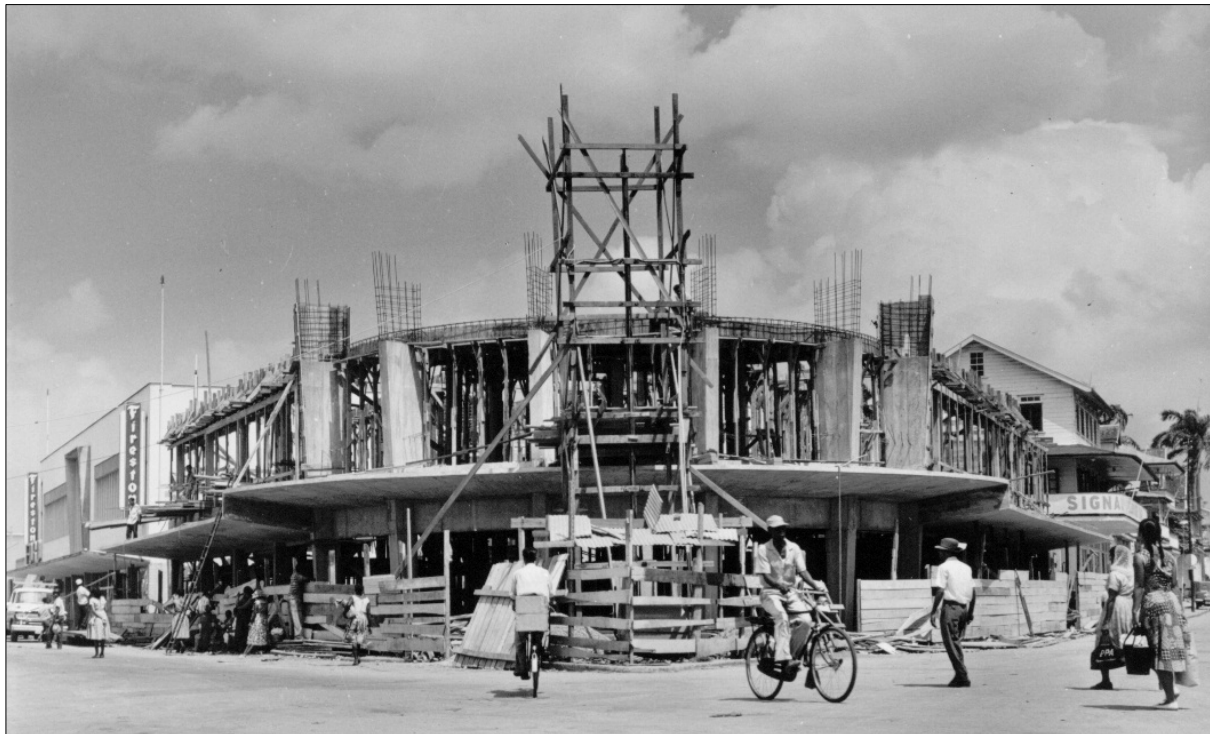
Steigerwerk t.b.v. het aanbrengen van de bekisting

3 december 1960

Bekisting en bewapening voor de eerste verdieping

4 februari 1961

De tweede verdieping in aanbouw

10 maart 1961

Op de bovenste foto is de vooruitstekende luifel goed zichtbaar. Door het gebruikmaken van een zogenaamde balansconstructie ontstaat een vrijhangend, sterk draagvlak. Het kan toegepast worden als zonwerende overkapping, zoals hierboven, maar ook voor balkons.

Peter heeft deze methode bij verscheidene gebouwen gebruikt, o.a. bij het "Star" Theater.

10 maart 1961

Gevel aan de Steenbakkerijstraat

14 mei 1961

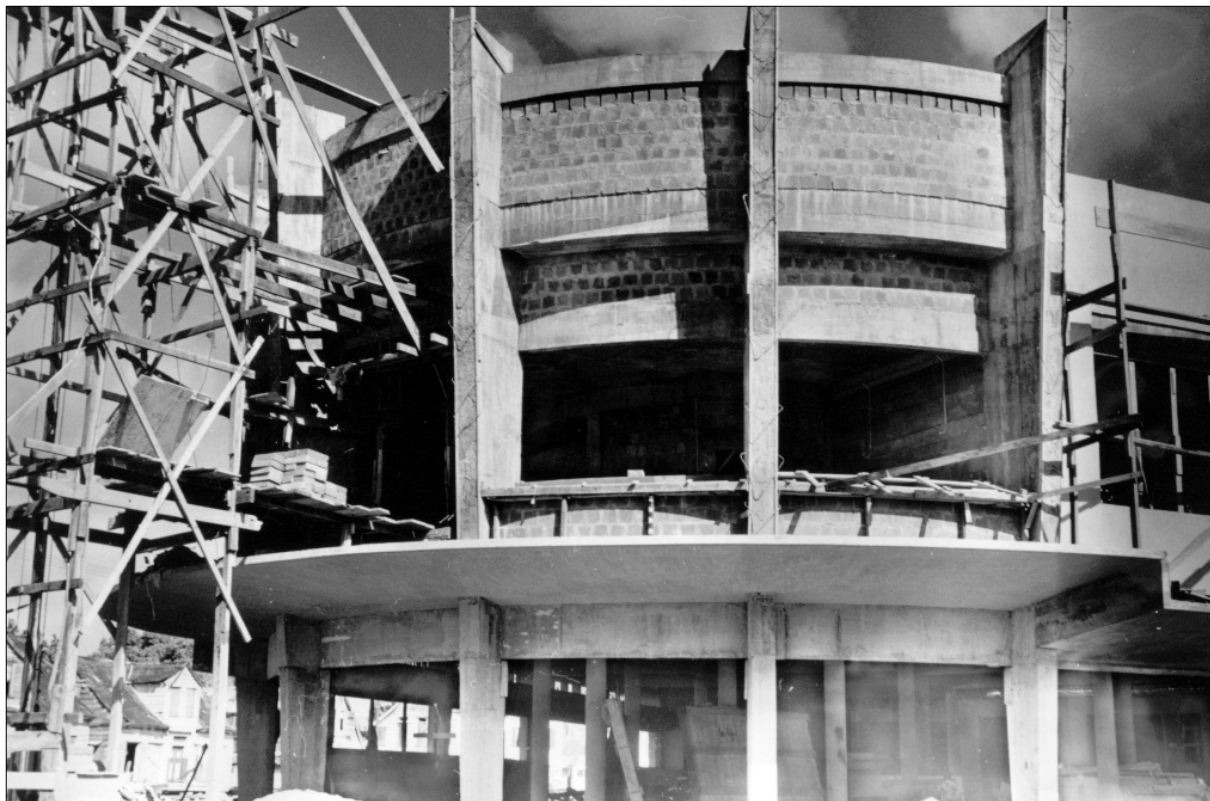

Gevel hoek Dr. Sophie Redmondstraat

14 mei 1961

Voortgang van de bouw

Detail ronde hoek

23 juli 1961

Afwerking van het gebouw

5 november 1961

Het laatste deel van de bouw van het gehele CHM complex is gereed

DE CURAÇAOSCHE HANDELMAATSCHAPPIJ (SURINAME) N.V.

heeft ter gelegenheid van
de ingebruik name van het nieuwe gebouwencomplex
hoek Dr. Sophie Redmondstraat/Steenbakkerijstraat de eer

de heer Ir.P.J.Nagel
uit te nodigen tot het bijwonen van deze plechtigheid,
welke zal worden verricht door Z. E. de Gouverneur van Suriname
op donderdag 1 Februari 1962, van 10.30 - 12.00 uur

Kleding Wandelcostuum

Ingang Dr. Sophie Redmondstraat

Feestelijke opening door de gouverneur, de heer A. Currie, op 1 februari 1962

TBC Consultatiebureau van het Surinaamse Rode Kruis

Gelegen aan de Dr. Sophie Redmondstraat.

Opening op woensdag 12 mei 1954

Kinderhuis Leliëndaal (EBGS)

Het meisjeshuis

De Evangelische Broeder Gemeente Suriname heeft twee kindertuizen, beide gelegen in het district Commewijne. Hier worden kinderen van 6 tot 18 jaar opgevangen die uit een gebroken gezin komen of om andere redenen niet thuis kunnen wonen.

Ook kinderen die geen onderwijs kunnen volgen, omdat er geen school in de buurt is, vinden hier een veilig en vertrouwd onderdak.

Eén van die kindertuizen is Leliëndaal. Dichtbij het tehuis staan een kerk, een Basis- en een Muloschool.

Toen in de vijftiger jaren van de vorige eeuw het oorspronkelijke onderkomen te bouwvallig was geworden, kreeg Peter van de EBGS de opdracht een nieuw meisjeshuis te ontwerpen met ruime slaapkamers, een studieruimte en een eetzaal.

De bouw startte in 1955.

Hare Majesteit Koningin Juliana plaatste de eerste steen

op 1 november 1955

Het meisjeshuis gezien vanaf de voorzijde

Een half jaar later was het meisjeshuis klaar.
 Bij de feestelijke opening waren aanwezig v.l.n.r.:
 dominee en mevrouw Jensen, ????, de directrice, professor J. van der Linde,
 de directeur van de Varossieau verffabriek, Peter Nagel en de heer Venema (schilder).

april 1956

De open benedenruimte werd o.a. gebruikt als eetzaal

Feestelijk geklede meisjes voerden tijdens de opening een act op

Ieder meisje draagt een letter in haar hand. De letters vormen samen het woord: "Hartelijk dank".

Vijf jaar later kregen de jongens een nieuw onderkomen

De eerste steen werd gelegd door Ds. N.M. Ern  op 20 december 1960.

In hun mooiste kleren vieren de jongens de opening van het jongenshuis

In gebruik genomen in 1961

Het meisjeshuis anno 2004 (foto's december 2004)

Op de foto's hieronder: terwijl een groepje meisjes tv kijkt, worden de schooluniformen gestreken.

Veel geld is er nodig om de 70 kinderen te voeden en te kleden, het (geringe) loon van de begeleid(st)ers te betalen en het onderhoud der gebouwen.

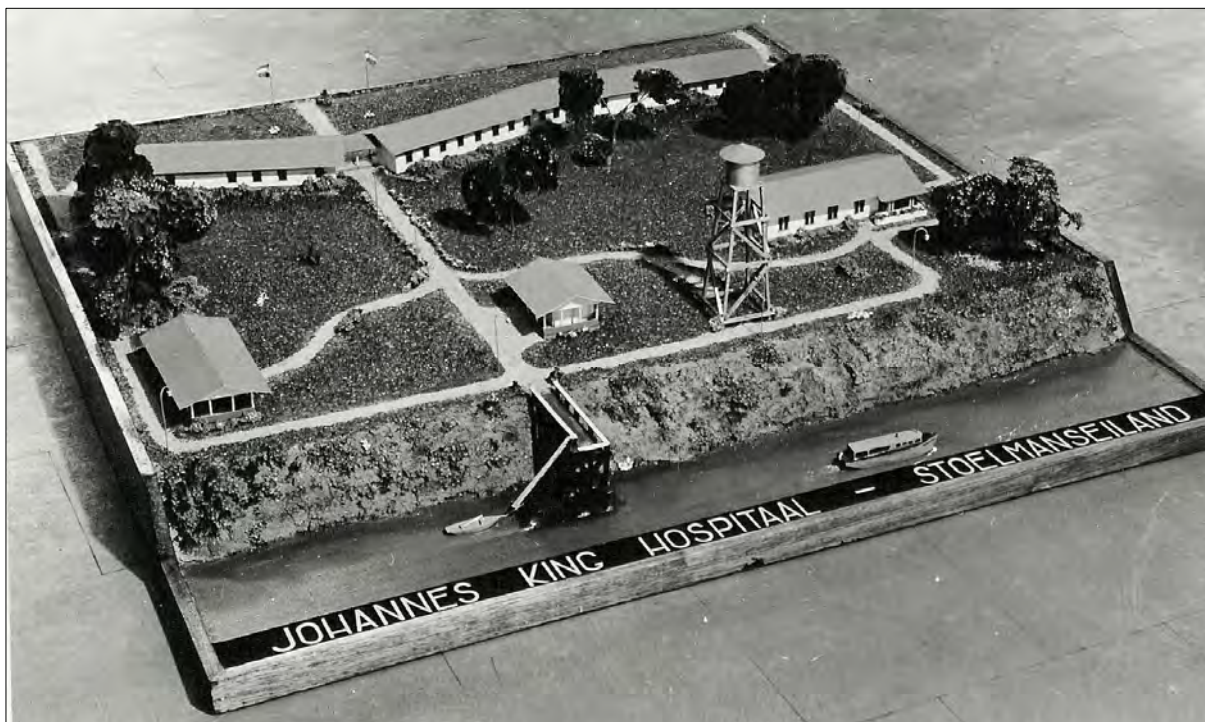
De leiding van het internaat heeft grote moeite om de eindjes aan elkaar te knopen.

De ouders van de kinderen hebben weinig geld.

Alle kosten van het verblijf kunnen zij eenvoudigweg niet betalen. Het is echter belangrijk dat kinderen naar school kunnen gaan om te leren en zich te ontwikkelen en aan hun toekomst te bouwen. Leliëndaal kan dit niet realiseren zonder hulp van buitenaf. Enkele Surinaamse bedrijven stellen voedsel ter beschikking. Het Zeister Zendings genootschap en diverse sponsors van de stichting "Kinderhuis Leliëndaal" geven het tehuis geldelijke ondersteuning. Ook staan ze het met raad en daad terzijde.

Johannes King Zendingshospitaal Stoelmanseiland

Maquette van het Johannes King Hospitaal

De eerste zendeling, die in dit gebied heeft gewerkt, was Johannes King, een bekeerde Bosneger, geboren rond 1830.

In opdracht van het bestuur van de Evangelische Broeder Gemeente Suriname (EBGS), maakt Peter een ontwerp voor een medische zendingspost op Stoelmanseiland, een eiland in de Marowijnrivier, de grensrivier tussen Suriname en Frans Guyana, op het punt waar de Lawa- en de Tapanahonrivier zich verenigen en samen de Marowijnrivier vormen.

Het te bouwen complex omvat een hospitaal, een polikliniek, een dokterswoning, een zusterhuis, een motorhuis, een werkplaats, water- en elektriciteitsvoorzieningen en een aanlegsteiger.

Nadat het bestuur van de EBGS toestemming heeft gegeven voor de bouw, kan met de uitvoering van de plannen begonnen worden.

Om de situatie ter plekke te verkennen wordt de eerste reis naar Stoelmanseiland voorbereid. De tocht is een ware expeditie. De vracht bestaat uit levensmiddelen, drinken, medicijnen, hangmatten, kleding, instrumenten, gereedschappen enzovoort, alles in waterdichte kisten verpakt.

Peter maakt de tocht in gezelschap van dokter Pier de Groot, de arts van het Prinses Juliana Zendingshospitaal in Kabel, en dokter Lieuwe Doornbos, de toekomstige arts van de boslandbewoners in het gebied rondom Stoelmanseiland.

Op donderdag 13 januari 1955 vertrekken zij om zes uur in de morgen met de veerboot uit Paramaribo.

Zeven uur later meert de boot af bij het bauxietdorp Moengo. Vandaar gaat de tocht met een taxi naar Albina, een dorp aan de Marowijnrivier. Hier wordt overnacht.

Vrijdagmorgen vervolgt het gezelschap de reis met een grote korjaal, bestuurd door twee ervaren bootslieden: de kulaman en de motorist. De kulaman staat op de voorpunt van de boot. Hij geeft met zijn hand de richting door aan de motorist die achterop zit en de buitenboordmotor bedient.

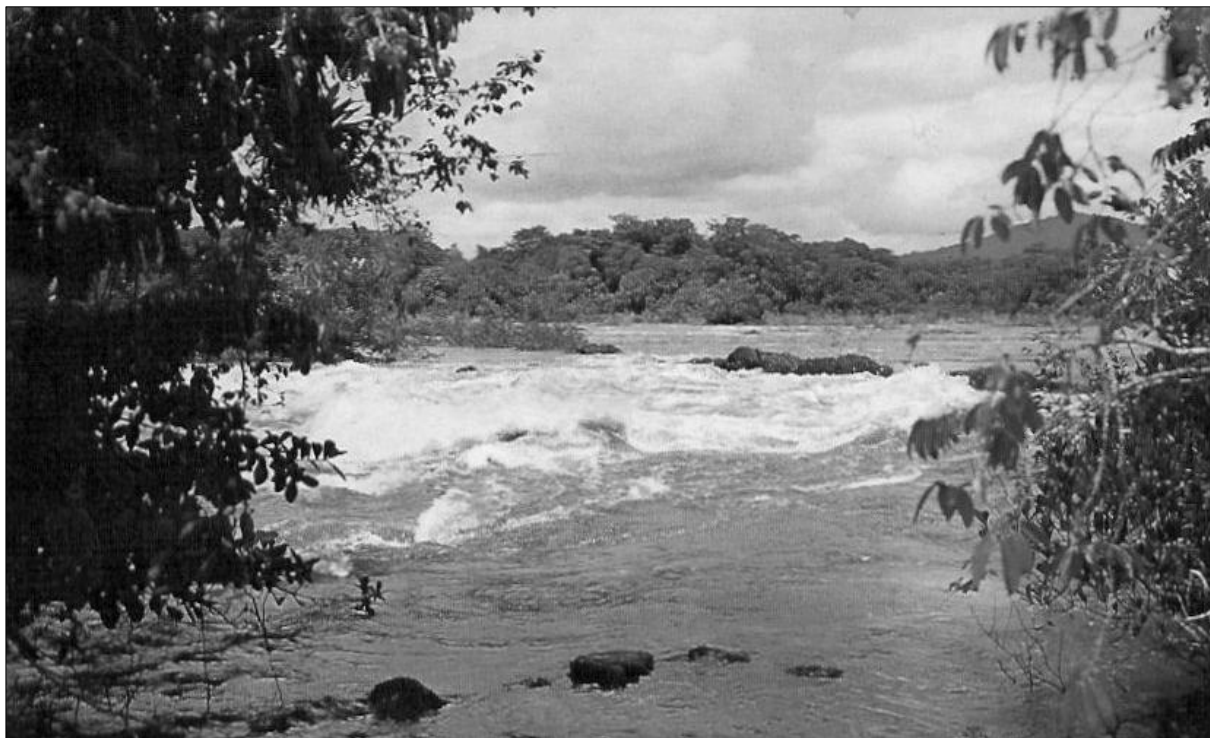
Tegen de avond legt de boot aan bij het bosnegerdorp Langatabaki. Na de maaltijd worden de hangmatten en de klamboes opgehangen en iedereen gaat slapen.

De volgende morgen houden de beide datra's (dokteren) in de openlucht polikliniek voor de bewoners van het dorp. Nadat de wonden verzorgd en de medicijnen uitgedeeld zijn, wordt de reis voortgezet.

Deze dag is de tocht over de rivier extra zwaar, want de korjaal moet diverse vallen (sula's) passeren. Wanneer namelijk de stroomversnellingen erg sterk zijn, verlaten de passagiers de boot omdat bij deze vallen het gevaar bestaat dat de boot omslaat.

Springend over de rotsen bereiken zij de plaats waar de rivier rustiger wordt. Daar gaan ze weer aan boord van de korjaal.

Gezicht op het bouwterrein vanaf de rivier

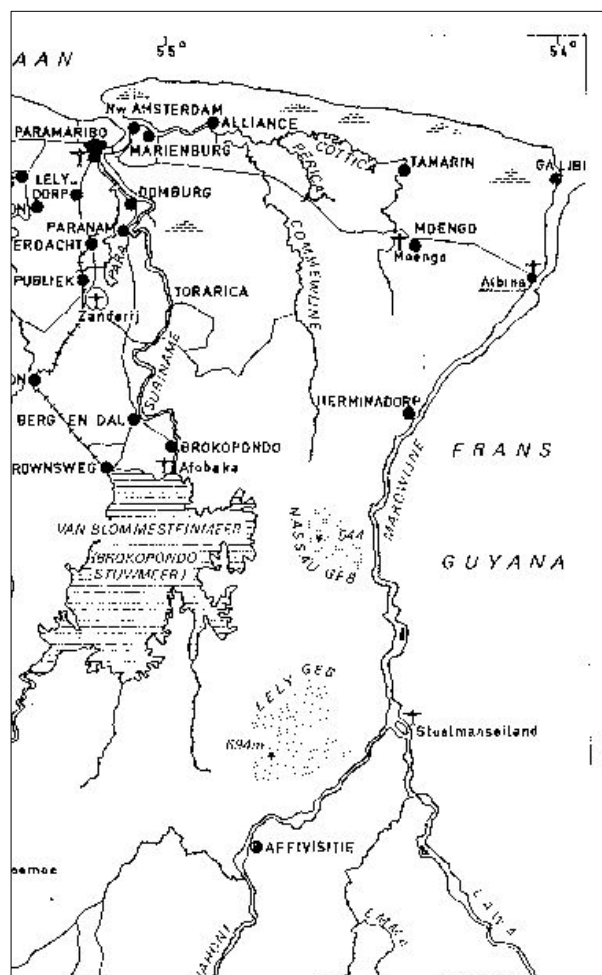
Zaterdagmiddag komen de reizigers aan op Stoelmanseiland. Enthousiast worden ze begroet door broeder Axwijk, een Surinaamse evangelist die al jarenlang voor de EBGs in dit gebied werkt. Hij woont met zijn gezin aan de Tapanahonie-rivier, waar hij les geeft en samen met zijn vrouw leerlingen uit afgelegen dorpen opvangt en verzorgt in een internaat.

Dokter Doornbos heeft tijdens de bouw van het Johannes King Hospitaal veel steun onderhouden van broeder Axwijk.

Onder zijn leiding had een groep Bosnegers reeds een stuk van het oerwoud gekapt en voor de datra's een hut gebouwd met een dak van palmladeren om te bivakkeren.

De zondag begint met een morgenwijding onder leiding van Pier de Groot.

Nadat er paludrine, het medicijn tegen malaria, is uitgedeeld, verkennen de mannen het terrein en bepalen waar gebouwd zal worden.

Het bouwterrein

Peter staat achter het landmeetkundig instrument, de man met hoed is Pier de Groot.

De volgende drie dagen bereidt Peter de bouw van het complex voor. Hij zet de gebouwen uit terwijl de werklieden piketstokken snijden uit boomtakken.

Ondertussen wijst hij aan hoe en waar funderingsseuven gegraven moeten worden.

Donderdagmorgen vangt de terugreis aan.

Stroomafwaarts duurt de tocht een dag korter dan de heenreis.

Vrijdagavond om zes uur komt het drietal weer in Paramaribo aan.

Spoedig na deze eerste tocht keert dokter Doornbos terug naar Stoelmanseiland.

Het totale complex bouwt hij in eigen beheer, in samenwerking met Peter.

Transportmiddelen op de Marowijnerivier

Niet alleen bouwmaterialen (betonijzer, cement, dakplaten, spijkers, schroeven enz.) moesten naar Stoelmanseiland worden vervoerd, maar ook alles wat nodig was voor het goed functioneren en het leefbaar maken van de medische zendingspost.

Geen enkele verzekeringsmaatschappij was bereid deze risicovolle transporten te verzekeren. Het Bestuur van de Broedergemeente liet zich hierdoor niet ontmoedigen. Overtuigd van de waarde van het zendingswerk en de zegen van de Heer werden de materialen verscheept zonder verzekering.

De firma Kersten was de toeleverancier en verzorgde het transport naar Albina. Meestal vanaf Paramaribo over zee rechtstreeks naar Albina. Maar als iets snel geleverd moest worden ging de vracht per boot naar Moengo en van daar over land naar Albina. Dit laatste was veel duurder.

In Albina, aan de oever van de Marowijnerivier, stond Albitrou, de onderwijzer en evangelist van Albina en de dorpen in de omgeving. De organisatie van het vrachtvervoer naar Stoelmanseiland werd aan hem toevertrouwd. Hij zorgde onder andere voor voldoende korjalen per transport en noteerde in een schoolschrift nauwkeurig de lading die iedere vrachtvaarder meenam in zijn korjaal.

Later zou blijken dat alle bouwmaterialen, tot en met de laatste schroef, afgeleverd waren op Stoelmanseiland. Een unieke prestatie!

Slechts één keer leek er iets mis te gaan. Een vrachtvaarder met kozijnen aan boord kwam niet op Stoelmanseiland aan. Enige weken later verscheen hij met de volledige vracht. Het bleek dat hij op bezoek was geweest bij één van zijn vrouwen om haar te helpen bij het bewerken van haar kostgrondje (een stukje grond waarop o.a. groente en cassave werd verbouwd).

Self-supporting: De "steenfabriek"

Voor het maken van betonblokken wordt enkel cement aangevoerd.
Er is volop water, grind en zand in de rivier aanwezig.

De "zagerij"

Bomen worden verzaagd tot balken. Twee mannen bedienen de grote zaag.

maart 1955

“Kozijnen- en dakspantenfabriek”

Motorhuis

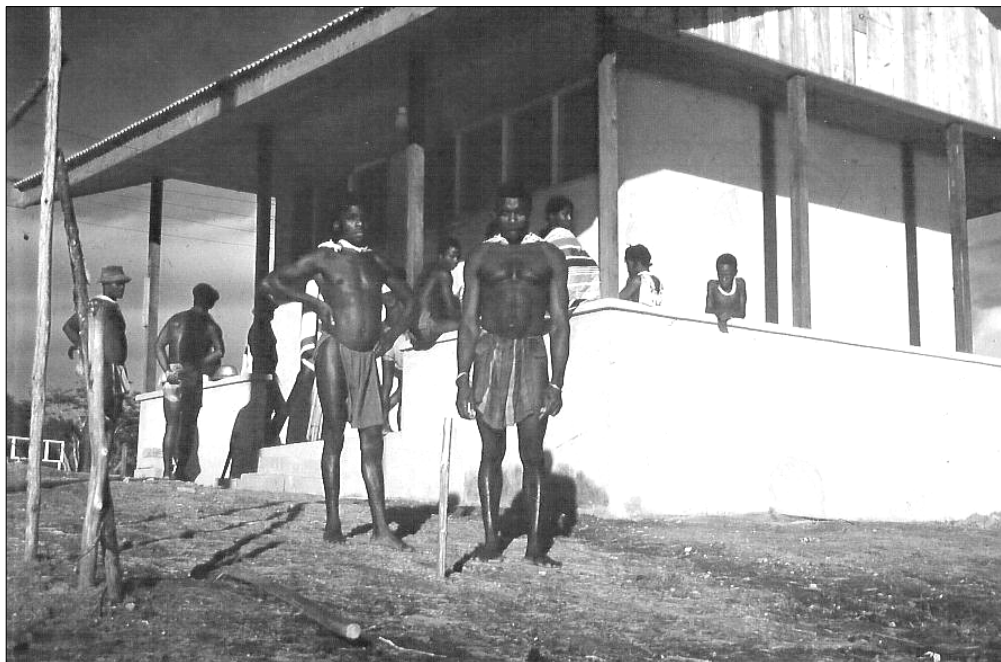
juni 1955

**Aanlegsteiger,
polikliniek en het
skelet van de watertoren**

rechterfoto:
vanaf de rivier gezien.

hieronder:
vanaf het bouwterrein.

geheel onder:
de bewoners uit het nabije dorp
tonen veel belangstelling voor
de vorderingen van de bouw.

Dokterswoning in aanbouw

Wanneer de woning klaar is, verhuist mevrouw Doornbos met haar kinderen van Paramaribo naar Stoelmanseiland.

juni 1955

Beginstadium van het ziekenhuis met de reeds geplaatste kozijnen

juni 1955

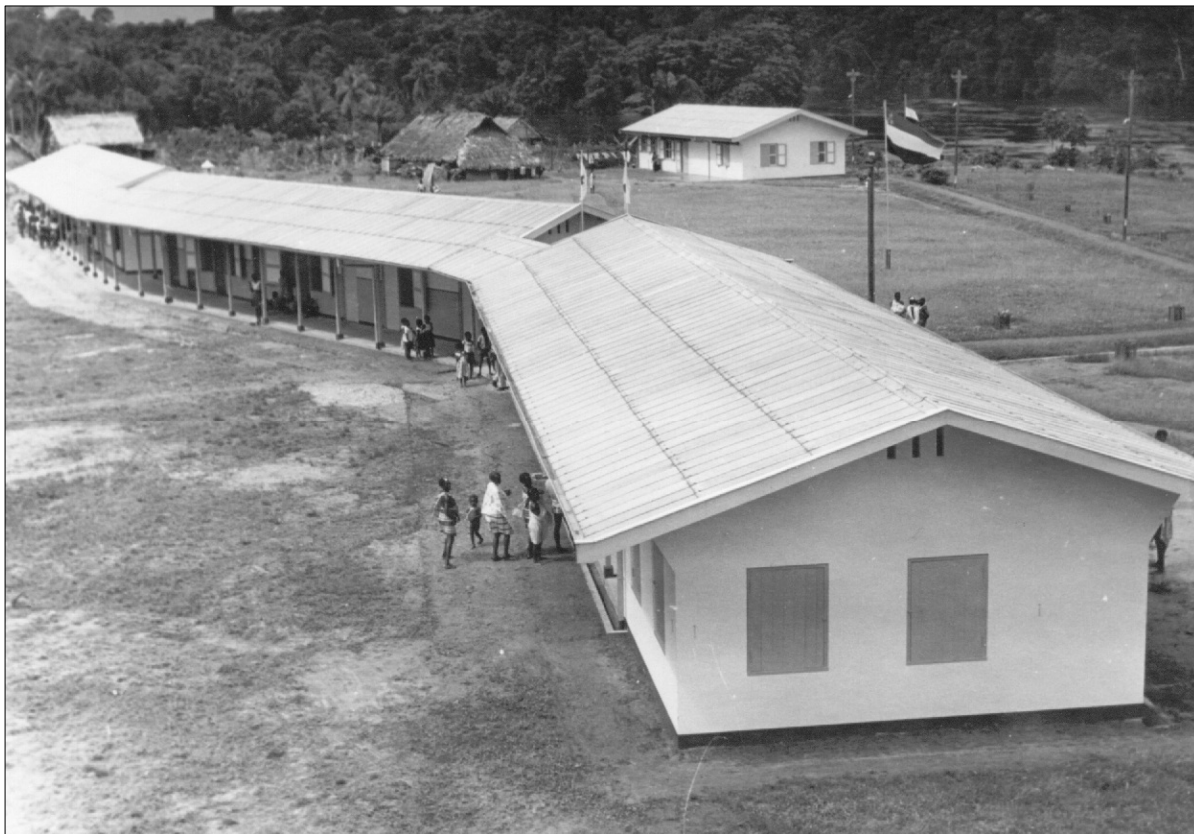
De dakspanten worden gemonteerd

Eind 1955 wordt het mogelijk om elke morgen tussen half negen en negen uur van- en naar het Stoelmanseiland te telefoneren. De verbinding komt tot stand via de radio.

Dit directe contact met Paramaribo is een grote vooruitgang.

Vanaf die tijd kan dokter Doornbos de bouwkundige problemen rechtstreeks bespreken met Peter.

september 1955

Open dag: het ziekenhuis staat klaar voor de patiënten

Overzicht van het terrein vanaf het dak van het ziekenhuis

Links het doktershuis en rechts de polikliniek en de watertoren.

juni 1956

De officiële opening van het Johannes King Hospitaal
door gouverneur Jan van Tilburg.

juni 1956

v.l.n.r. dokter Lieuwe Doornbos, Gouverneur van Tilburg en mevrouw van Tilburg.

Grote belangstelling voor het zusterhuis

Gezicht op het gehele complex vanaf de Lawa rivier

juni 1956

Na de bouw van het ziekenhuiscomplex legde dokter Doornbos een landingsbaan aan. Hierdoor werd het mogelijk ernstig zieke patiënten snel per vliegtuig naar Paramaribo te brengen. Later werd aan de oever van de rivier het Stoelmans Guesthuis gebouwd.

Dit gastenverblijf en Hotel Torarica werden beide op 4 juli 1962 in gebruik genomen. Ter gelegenheid van deze openingen werd een tweetal postzegels uitgegeven.

4 juli 1962

Postzegels met eerstedagstempel

Diakonessen Wijkgebouw "Gouverneur van Heemstra"

De opdracht voor dit wijkgebouw werd gegeven door de Surinaamse Stichting Diakonessenarbeid (S.S.D.). Het was o.a. een ondersteuningspost voor de zendingshospitalen op Stoelmanseiland en in Djumu. Het is gelegen aan de Dr. Sophie Redmondstraat.

Gereed: eind 1959

Jaja Dande Zendingshospitaal in Djumu

Samen met baas Walcott bestudeert dokter Vlaanderen de tekeningen

Door de bouw van een grote stuwdam in de Suriname-rivier zou in de nabije toekomst het bestaande zendingshospitaal te Kabel geheel onder de oppervlakte van het stuwmeer verdwijnen. Kabel lag aan de Surinamerivier, ongeveer 135 km stroomopwaarts vanaf Paramaribo, aan het einde van de spoorbaan.

Hierdoor was het noodzakelijk een nieuw zendingshospitaal te bouwen. Als nieuwe vestigingsplaats werd gekozen voor Djumu, een dorp ruim 100 km stroomopwaarts vanaf Kabel. Dit dorp ligt ver boven de vallen (stroomversnellingen), bij de samenvloeiing van de twee bronrivieren van de Surinamerivier, de Gran (grote) Rio en de Pikien (kleine) Rio. Het prachtig geaccidenteerde terrein waar het hospitaal zou komen te liggen, bood een fraai uitzicht op de Tapawatra-waterval.

De zendingsarts Wim Vlaanderen, opvolger van dokter Pier de Groot, had al enige tijd in Kabel gewoond en gewerkt. In oktober 1959 vestigde hij zich in Djumu. Eerst bouwde hij twee blokhutten, zodat zijn vrouw en kinderen konden overkomen, daarna een noodziekenhuisje met 20 bedden.

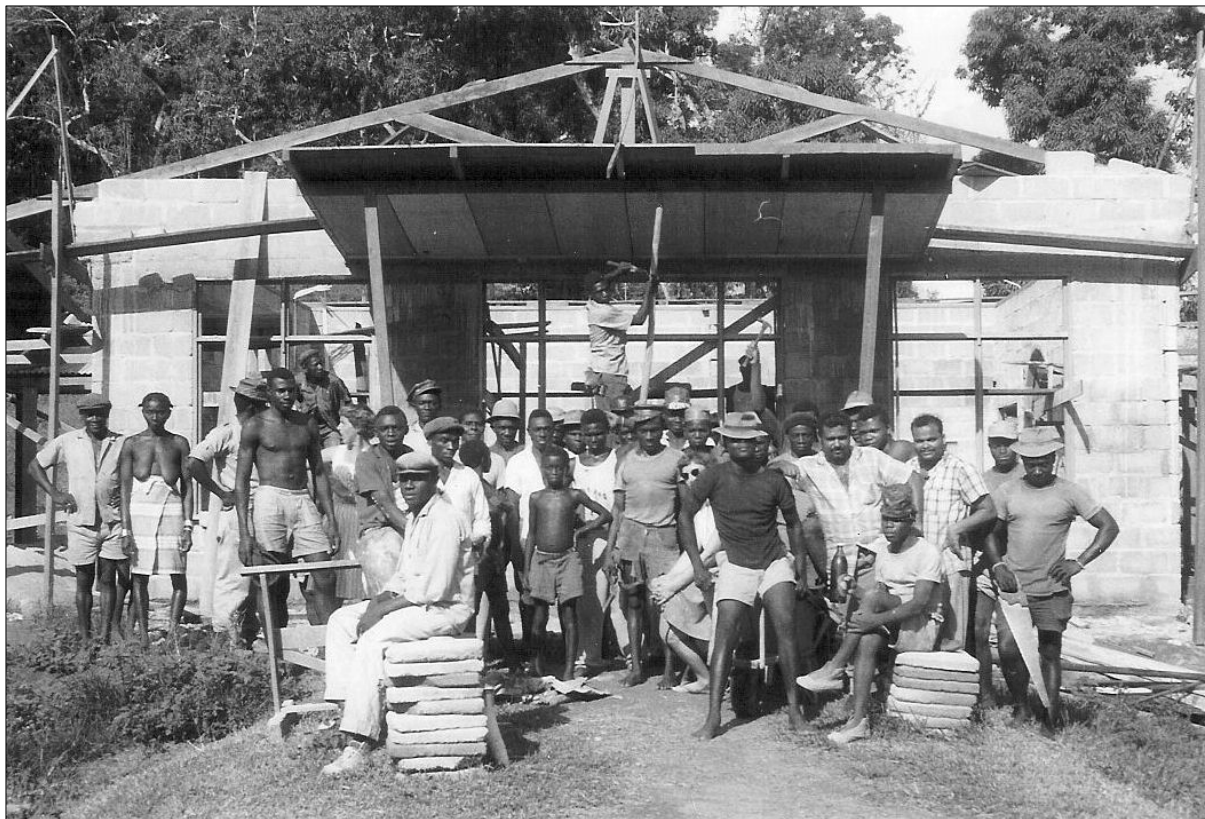
In mei 1960 besprak hij zijn plannen met Peter, die een ontwerp maakte voor het hele complex. Met Peter als adviseur en Roy Emanuels als ambulante begeleider ter plekke, nam dokter Vlaanderen de bouw van het hospitaal zelf ter hand.

Ondanks grote transportproblemen (met een korjaal was het vier dagen varen naar Paramaribo) vorderde de bouw goed.

Eerst werd het motorhuis gebouwd

Hier wordt aan de fundering gewerkt.

Bazen en arbeiders tijdens de bouw van het ziekenhuis

De hoofdingang van het ziekenhuis

Het ziekenhuis is gereed

Luchtfoto van het gehele complex

Het ziekenhuis gezien vanaf de heuvel

Op de achtergrond de Tapawatra-waterval.

In september 1962 was het hele complex klaar. Het bestond uit een ziekenhuis met dertig bedden, een kleine operatiekamer, een röntgenkamer, een apotheek, het motorhuis, het doktershuis en de zusterverblijven.

Het kreeg de naam: "Jaja Dande Hospitaal". Zo genoemd door het opperhoofd van de Bosnegers, Granman Aboikoni. Hij wist dat de vrouw Jaja Dande 200 jaar geleden pleitte voor de toelating van Hernhutter zendelingen in het Surinaamse oerwoud.

Geopend 15 september 1962

Vanuit het Jaja Dande Hospitaal waren ernstig zieke patiënten vier dagen onderweg eer zij geholpen konden worden in het Diakonessenhuis te Paramaribo.

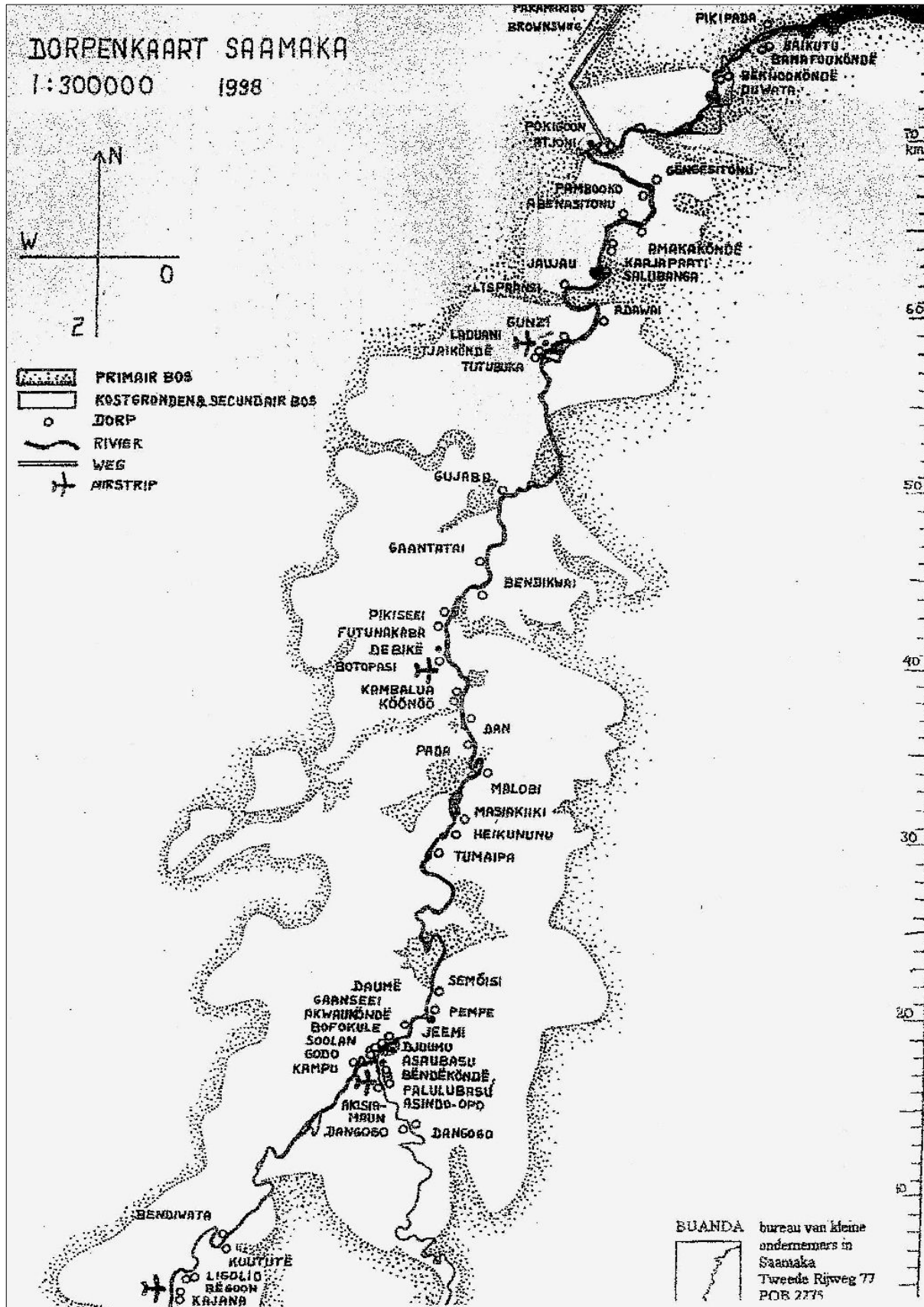
Op aanwijzingen van de Missionary Aviation Fellowship (MAF) legt dokter Vlaanderen bij Djumu een vliegveldje aan. In december 1962 is de reistijd naar Paramaribo verkort tot één uur.

In die tijd stelt de medische hulporganisatie SIMAVI radioapparatuur ter beschikking, zodat er vanuit Djumu snel contact kan worden opgenomen met het Diakonessenhuis.

Ondertussen heeft dokter Vlaanderen nog vier medische hulpposten op grote afstand van zijn ziekenhuis gebouwd en ook daar vliegveldjes aangelegd.

Als blijk van respect schenkt SIMAVI in 1965 een Cessna 206 aan de MAF ten behoeve van het medische werk in het binnenland.

Inmiddels (anno 2004) zijn er in het binnenland reeds 40 kleine vliegveldjes aangelegd.

Overzichtskaart van de bovenstroom van de Suriname-rivier

Djumu (op de kaart Djuumu) ligt op hoogtelijn 18.